

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

Historik Š. Šutaj: Pre Maďarov znamená Trianon jednu z najtragickejších udalostí 20. storočia, my ho vnímame ako medzník, ktorý vytvoril nový systém usporiadania Európy

▪ KOŠICE 28. MÁJA 2020

O niekoľko dní – 4. júna – uplynie sto rokov od podpisu *Trianonskej mierovej zmluvy*, ktorá deklaratórne potvrdila štátne hranice Maďarska po rozpade Uhorského kráľovstva na sklonku prvej svetovej vojny. Táto udalosť dodnes rozdeľuje historikov v Maďarsku a zvyšných nástupníckych krajinách bývalého Uhorska. Kde hľadať príčiny? Odpovedá **prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc.**, z **Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**.

„Dokumenty, s ktorými obe národné historiografie a politiky pracujú, sú totožné, napriek tomu máme dve rozdielne interpretácie historických udalostí – slovenskú a maďarskú,“ uvádza Š. Šutaj s tým, že pre väčšinu našich historikov je rozhodujúce, že víťazné mocnosti uznali Československo a jeho vznik už v októbri 1918 a že toto akceptovanie bolo podporené vyhlásením samostatnosti v Prahe a v Martine.

„Podpísaním prímeria došlo k definitívnemu rozpadu monarchie. Bývalé Uhorské kráľovstvo nemohlo stratiť žiadne územia ani obyvateľstvo, lebo už neexistovalo. Trianonská mierová zmluva potvrdila tento fakt, precizovala a dotvorila už existujúce hranice. Na slovenskej strane sa Trianon nikdy nestal symbolom národného víťazstva, nestal sa predmetom komemorácie alebo celebrácie. Túto úlohu po dlhé obdobie zohrával vznik Československa.“

Maďarská historiografia aj súčasní maďarskí politici však čerpajú z tézy o tisícročnej právnej a politickej kontinuite Maďarska bez prerušenia a vnímajú ho ako dediča a priameho pokračovateľa Uhorska.

„Áno, tak je to zadefinované aj v novej maďarskej ústave. Pre Maďarov znamená Trianon jednu z najtragickejších udalostí 20. storočia, bez ohľadu na názor iných. V našich podmienkach Trianon vnímame ako medzník, ako krok vo vývoji Európy, ktorý – spolu s ďalšími zmluvami – vytvoril nový systém jej usporiadania a je základom mierovej koexistencie pre súčasnú generáciu,“ vysvetľuje historik.

Za Československo Trianonskú zmluvu podpísali minister zahraničia Edvard Beneš a vyslanec v Londýne Štefan Osuský. Meno tohto slovenského diplomata a politika je ale verejnosti pomerne neznáme. Podľa Š. Šutaja bol v minulosti tento stav pochopiteľný, dnes je však o tejto významnej postave našich dejín k dispozícii už dostatok informácií.

„Štefan Osuský bol osobnosť. Podieľal sa na Cleveľandskej dohode, bol účastníkom mierovej konferencie v Paríži, veľvyslancom v Londýne a v Paríži počas medzivojnového Československa. Ale bol aj rebel, autorita, nepodliehal tlakom iných, ak nebol presvedčený o ich pravde, konal na základe svojho presvedčenia. Dostal sa do konfliktu s E. Benešom a po druhej svetovej vojne bol v nemilosti. Ostal v USA a po nástupe komunistického režimu v Československu bol jeho vážnym

oponentom, a preto sa vytratil z literatúry aj z učebníc. Po roku 1989 o ňom vznikla samostatná monografia Slavomíra Michálka a pozornosť mu venoval aj český historik Jindřich Dejmek. Slovenskí historici mu venovali veľa pozornosti v súvislosti so vznikom Československej republiky. Mali sme možnosť vidieť jeho profil na výstavách i v dokumentárnych filmoch. Verejnosť teda dnes môže získať o tejto významnej osobnosti dostatok informácií.“

Predstavitelia novovzniknutého Maďarska vnímali od počiatku Trianon ako krivdu, a preto sa usilovali o revíziu tejto zmluvy. To sa im napokon čiastočne podarilo koncom 30. rokov vďaka spojenectvu s nacistickým Nemeckom. Po skončení druhej svetovej vojny sa hranice Maďarska vrátili do podoby, ktorú potvrdila Trianonská zmluva z r. 1920. Revizionistické snahy ale môžeme v Maďarsku registrovať dodnes, otvorene ich prezentuje napr. Mládežnícke hnutie 64 žúp.

„Pamäť dejín na Slovensku a v Maďarsku vníma Trianon rozdielne, a preto sa v politike stáva vďačnou témou, ak treba mobilizovať občianstvo (voličstvo) za ‚národ‘ či proti ‚nepriateľom‘ doma a v zahraničí. Aj po sto rokoch mnohé riešenia maďarskej politiky majú trianonskú stopu a môžeme ich dešifrovať ako odpoveď maďarských elít na dôsledky Trianonu,“ myslí si Š. Šutaj a dodáva, že rozdiely medzi predstaviteľmi politických prúdov sú v tom, ako sa s ‚nespravodlivosťou‘ zmieriť, ako a v akej miere revidovať dôsledky trianonskej zmluvy.

„Súčasná vládna (orbánovská) línia hľadania odpovede na Trianon spočíva v nadhraničnej vízii jednoty maďarského národa (tzv. transfrontálna revízia), ktorá sa postupne formovala po páde komunistického režimu. Vychádza z princípu zodpovednosti Maďarska za osud všetkých Maďarov, aj mimo jeho hraníc. Je to umiernená odpoveď maďarskej politiky na trianonské rozdelenie maďarského národa do viacerých štátov. Môžeme ju definovať ako postupný prienik maďarskej národnej politiky ponad hranice a snahu o inštitucionálne prepojenie Maďarov v Maďarsku a za jeho hranicami. Integrita veľkého Uhorska bola nahradená integritou maďarstva. Dáva „právo“ politickým reprezentáciám Maďarska intervenovať vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa aj Maďarov za hranicami. Jej súčasťou je aj z hľadiska susedov pozitívna téza, že nie je potrebné meniť hranice, lebo sa zmenili z hraníc geografických na hranice mentálne. Zároveň je dotvorená do podoby ústavného zakotvenia, legislatívneho a inštitucionálneho zabezpečenia.“

Napriek tomu, že sa Maďarsko mierovou zmluvou z roku 1947 zaviazalo, že nedovolí na svojom území existenciu skupín presadzujúcich revíziu hraníc, takéto skupiny dnes v Maďarsku nielenže existujú, ale aj aktívne pôsobia.

„Nadväzujú na model integrálnej (úplnej) alebo etnografickej revízie hraníc a usilujú sa získať podporu rôznych skupín obyvateľstva. Aj keď ich oficiálna politika považuje za marginálne, nie je možné ich existenciu ignorovať. Aj v súvislosti s vládou politikou nadhraničnej národnej jednoty maďarstva majú dostatok možností prostredníctvom politických strán, organizácií, budovania pamätníkov, symbolov, máp, pamätných dní, hudobných festivalov a športových akcií ovplyvňovať verejný život v Maďarsku, ba aj na Slovensku,“ upozorňuje historik profesor Štefan Šutaj.

■ SPRACOVAL A MÉDIÁM SPROSTREDKOVAL

PhDr. Marián Gladiš, PhD.
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach

Archív tlačových správ Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach:
<https://www.upjs.sk/filozoficka-fakulta/info-pre-verejnost-a-media/spm/>